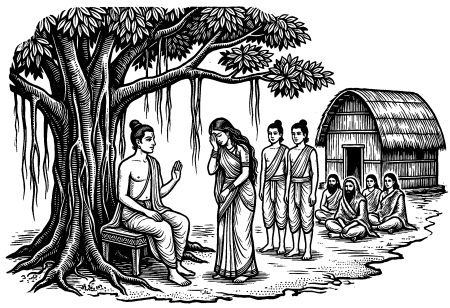

HOOFDSTUK VEERTIEN

Ook jou niet

De Bhoja's, de Vrishni's en de Andhaka's, de geslachten van Krishna, hoorden dat de Pandava's waren verbannen, en ze kwamen naar het grote woud, waar de zonen van Pandu in hun verdriet woonden. Ook de zonen van de koning van Panchala kwamen, en Dhrishtaketu, de zoon van Shishupala, op de rajasuya tot koning van Chedi gewijd, en de broers uit Kekaya, die overal bekend waren om hun kracht. Ze waren vervuld van woede, ze scholden op de zonen van Dhritarashtra, en ze vroegen: 'Wat moeten we doen?' Met Krishna voorop gingen die kshatriya's om Yudhishthira heen zitten.

Krishna groette Yudhishthira, en bedroefd zei hij: 'Het bloed van Duryodhana en Karna, van die kwaadaardige Shakuni en van Duhshasana, alle vier, zal de aarde drinken. We doden hen in de strijd, we verslaan wie hen volgt, met al hun koningen, en dan wijden we Yudhishthira samen tot koning. Wie met bedrog handelt, moet gedood worden. Dat is de eeuwige dharma.'

Zijn woede om wat de zonen van Pritha was aangedaan, was zo groot dat het leek alsof hij alle schepselen wilde verbranden, en Arjuna probeerde hem tot bedaren te brengen. Hij begon de daden op te sommen die Krishna in zijn vroegere lichamen had gedaan, als Vishnu, die zelfs over Prajapati heerst.

'In vroeger tijden, Krishna, heb je tienduizend jaar als muni over de berg Gandhamadana gezworven, en je sliep waar de avond je vond. Elfduizend jaar heb je bij de meren van Pushkara gewoond, en je leefde van water. Honderd

jaar heb je in Badari op één been gestaan, met je armen omhoog, en je leefde van lucht, Madhusudana, jij die de asura Madhu hebt gedood. Aan de Sarasvati heb je je bovenkleed afgelegd, mager, zodat je aderen te zien waren, bij een offer dat twaalf jaar duurde. En in Prabhasa, de tirtha waar de goeden heen gaan, heb je duizend jaar van de goden op één been gestaan, trouw aan je gelofte. Vyasa heeft me gezegd dat jij de oorzaak bent van wat er in de wereld gebeurt. Jij bent de kenner van het veld in alle schepselen, Krishna, het begin en het einde, de schatkamer van alle ascese, het eeuwige offer. Jij hebt de asura Naraka gedood, de zoon van de Aarde, en zijn oorringen van edelstenen meegenomen, en je liet het eerste offerpaard vrij. Na die daad heb je alle daitya's en danava's die zich tegen je verzameld hadden in de strijd gedood, je hebt Indra, de echtgenoot van Shachi, de heerschappij over alles gegeven, en toen ben je onder de mensen geboren.

Als Narayana ben je Hari geworden, en Brahma, Soma en Surya, Dharma, de Beschikker, Yama en Agni, Vayu, Kubera en Rudra, de Tijd, de ruimte, de aarde en de windstreken. Jij bent ongeboren, de leraar van wat beweegt en wat stilstaat, die alles voortbrengt, de hoogste van alle wezens. Als zoon van Aditi werd je bekend als Vishnu, de jongere broer van Indra, en als kind heb je met drie stappen de hemel van de goden, de lucht en de aarde doorschreden, en in het huis van de zon heb je de zon met je eigen gloed overstraald. Jij hebt de strikken van Muru doorgesneden, Nisunda gedood en de weg naar Pragjyotisha weer veilig gemaakt. Jij hebt Shishupala met zijn volgelingen gedood. Jij hebt Rukmi verslagen en Rukmini, de dochter van Bhishmaka, als koningin weggevoerd op je wagen, die dreunde als een onweerswolk. Jij hebt Shalva gedood, de heer van Saubha, en zijn stad Saubha neergehaald. En Dvaraka, de rijke, heilige stad die de rishi's liefhebben, heb je tot de jouwe gemaakt, en aan het eind zul je haar in de zee laten verdwijnen. In jou is geen woede, geen afgunst, geen onwaarheid, geen wreedheid: hoe zou er dan iets kroms in je zijn, Krishna? Aan het einde van een tijdperk neem je alle schepselen in je samen, je trekt de hele wereld in jezelf terug, en zo blijf je. Aan het begin van een tijdperk kwam uit de lotus van je navel Brahma voort, van wie deze hele wereld is. Toen de twee verschrikkelijke danava's Madhu en Kaitabha hem wilden doden, werd je woedend, Hari, en uit je voorhoofd werd Shiva geboren, met de drietand in zijn hand en zijn drie ogen. Zo zijn die twee, de hoogsten van de goden, uit jouw lichaam voortgekomen om te doen wat jij hun opdraagt. Narada heeft

het me verteld. Wat jij als kind al gedaan hebt, met Balarama aan je zijde, heeft niemand vóór je gedaan en zal niemand na je doen.'

Arjuna, die één was met Krishna, zweeg. Krishna antwoordde hem: 'Jij bent van mij en ik ben van jou, en wat van mij is, is van jou. Wie jou haat, haat mij, wie jou volgt, volgt mij. Jij bent Nara, en ik ben Narayana, Hari. Wij zijn de rishi's Nara en Narayana, die uit hun eigen wereld naar deze wereld zijn gekomen. Jij bent niet anders dan ik, Arjuna, en ik ben niet anders dan jij. Niemand kan het verschil tussen ons kennen.'

In die vergadering van helden, terwijl de koningen nog in opwinding waren, kwam Draupadi, omringd door Dhrishtadyumna en haar andere broers, naar Krishna toe, die daar met de Yadava's zat. Ze zocht haar toevlucht bij hem, bij wie iedereen zijn toevlucht zoekt, en ze zei:

'Devala zegt dat men u, toen de schepselen werden voortgebracht, de enige Prajapati noemde, de schepper van alle schepselen. U bent Vishnu, u bent het offer, u bent wie offert en wie het offer ontvangt, zegt Parashurama, de zoon van Jamadagni. De rishi's noemen u vergevingsgezindheid en waarheid. Uit de waarheid bent u voortgekomen als het offer, zegt Kashyapa. U heerst over wie heersen over de Sadhya's en de Vasu's, u doet de wereld bestaan, zegt Narada. Met Brahma, Shiva en Indra en al de goden speelt u zoals een kind met zijn speelgoed. Uw hoofd vult het hemelgewelf, uw voeten de aarde, deze werelden zijn uw buik: u bent het eeuwige wezen. U bent de toevlucht van de rishi's, die door hun kennis en hun ascese zijn gezuiverd, en van de koninklijke wijzen die het goede doen en in de strijd nooit terugwijken. De hoeders van de wereld en de werelden, de maanhuizen, de tien windstreken, de lucht, de maan en de zon: alles rust in u. Dat de schepselen sterven en de goden niet, rust in u. U heerst over alle wezens, over die van de goden en die van de mensen.

Daarom vertel ik jou mijn leed, Madhusudana, omdat ik je vertrouw. Hoe kon iemand als ik, de vrouw van de zonen van Pritha, jouw vriendin, de zuster van Dhrishtadyumna, de zaal in worden gesleurd? Ik was ongesteld, ik beefde, ik was besmeurd met bloed, ik had maar één kleed aan, en zo werd ik de zaal van de Kuru's in gesleept, huilend. Midden tussen de koningen, in de vergadering, zagen de zonen van Dhritarashtra me, bevlekt met mijn bloed, en ze lachten, die kwaadaardige mannen. Ze wilden van me genieten als van een slavin, terwijl de zonen van Pandu nog leefden, en de Panchala's, en de Vrishni's. Ben ik niet, naar de dharma, de schoondochter van Bhishma en van Dhritarashtra allebei? En toch hebben ze me met geweld tot slavin gemaakt.

Ik verwijt het de Pandava's, de sterksten in de strijd, dat ze het aanzagen, toen hun eigen vrouw, hun wettige vrouw, die overal bekend is, zo werd gekweld. Schande over de kracht van Bhima, schande over de Gandiva van Arjuna, dat ze verdroegen dat kleine mannen me zo mishandelden. Dit is de eeuwige weg van de dharma, die de goeden altijd zijn gegaan: een man beschermt zijn vrouw, ook als hij weinig kracht heeft. Wie zijn vrouw beschermt, beschermt zijn kinderen, en wie zijn kinderen beschermt, beschermt zichzelf. Want een man wordt in zijn vrouw zelf opnieuw geboren, en daarom heet ze jaya, zij in wie hij geboren wordt. En een vrouw moet haar man beschermen: hoe zou hij anders in mijn schoot geboren worden? Wie bij de Pandava's zijn toevlucht zoekt, laten ze nooit in de steek. Maar mij, die mijn toevlucht bij hen zocht, hebben ze niet geholpen.

Vijf zonen heb ik van mijn vijf mannen, en hun kracht is onmetelijk: Prativindhya van Yudhishthira, Sutasoma van Bhima, Shrutakarma van Arjuna, Shatanika van Nakula, en Shrutasena van de jongste, Sahadeva, en ze zijn allemaal onverschrokken. Al was het maar om hen, hadden ze me moeten beschermen. Ze zijn grote wagenstrijders, Krishna, zoals jouw Pradyumna. Het zijn de beste boogschutters, geen vijand kan hen in de strijd verslaan: waarom verdragen ze dit van de zonen van Dhritarashtra, die zoveel zwakker zijn? Ons rijk is ons tegen de dharma in afgenomen, ze zijn allemaal slaven gemaakt, en ik ben de zaal in gesleurd, in één kleed, ongesteld. De Gandiva kan niemand spannen behalve Arjuna, en Bhima, en jij, Madhusudana. Schande over de kracht van Bhima, schande over de Gandiva van Arjuna, dat Duryodhana ook maar één ogenblik blijft leven.

Hij is het die hen met hun moeder uit het rijk heeft verdreven, toen ze nog kinderen waren, onschuldig, bezig met hun studie en hun geloften. Hij is het, die kwade man, die gif in Bhima's eten liet doen, het kalakuta-gif, vers en scherp, waarvan je haren overeind gaan staan. Maar Bhima verteerde het met zijn eten, en het deed hem niets, want zijn dagen waren nog niet op. Bij Pramanakoti, aan de Ganga, bond hij Bhima terwijl die vol vertrouwen sliep, gooide hem in de rivier en ging terug naar de stad. Maar toen Bhima wakker werd, rukte hij zijn boeien los en kwam uit het water. Hij liet hem, terwijl hij sliep, over zijn hele lichaam bijten door zwarte cobra's, en Bhima stierf niet. Bhima werd wakker, sloeg alle slangen dood, en met de rug van zijn hand doodde hij Duryodhana's geliefde wagenmenner.

En in Varanavata stak hij het huis van lak in brand terwijl de kinderen er sliepen, met hun moeder: wie doet zoiets? Daar huilde de edele Kunti, in angst, midden in de vlammen, en ze riep tegen de Pandava's: "Ach, ik ben verloren! Hoe komen we vandaag uit dit vuur? Ik ga ten onder, zonder hulp, met mijn kleine kinderen!" Maar Bhima, zo snel als de wind, stelde zijn moeder gerust en ook zijn broers: "Ik spring omhoog, zoals Garuda, de koning van de vogels. Hier hoeven jullie niet bang te zijn." Hij nam zijn moeder op zijn linkerheup, de koning op zijn rechter, de tweeling op zijn schouders en Arjuna op zijn rug, sprong ineens met hen allemaal op en redde zijn broers en zijn moeder uit het vuur.

Die nacht trokken ze met hun moeder verder, tot dicht bij het woud van Hidimba. Terwijl ze daar uitgeput sliepen, kwam er een rakshasa-vrouw naar hen toe, Hidimbi. Ze begeerde Bhima, ze legde zijn voeten op haar schoot en masseerde ze met haar zachte handen. Bhima werd wakker en vroeg wat ze wilde, en zij waarschuwde: "Vlucht, mijn sterke broer komt jullie doden." "Ik ben niet bang voor hem," zei Bhima. "Laat hem komen, dan dood ik hem." De menseneter hoorde hen praten en kwam brullend op hen af. "Met wie praat je, Hidimbi?" riep hij. "Breng hem hier, dan eten we hem op." Maar zij had medelijden met hen en zei niets. Toen stormde hij op Bhima af en greep zijn hand, en met zijn andere hand, zo hard als de bliksem van Indra, sloeg hij hem, en Bhima werd woedend. Ze vochten zoals Indra met Vritra, en Bhima doodde hem. Daarna gingen ze met Hidimbi voorop, uit wie Ghatotkacha werd geboren, naar Ekachakra, en daar doodde Bhima ook Baka, een menseneter die net zo gevaarlijk was als Hidimba. In de stad van Drupada heeft Arjuna mij gewonnen, zoals jij Rukmini hebt gewonnen: bij de bruidskeuze deed hij wat niemand anders kon, en hij versloeg de koningen.

Zo leef ik nu, met al dat leed, in grote ellende, zonder Kunti, die ik eer, met Dhaumya aan ons hoofd. Waarom zien deze mannen, met de moed van leeuwen, sterker dan wie ook, onverschillig toe hoe ik door zulke nietige vijanden word gekweld? Hoe lang moet ik nog branden van verdriet, om wat die zwakke, kwade mensen me hebben aangedaan? Ik ben geboren in een groot geslacht, op goddelijke wijze, zegt men. Ik ben de geliefde vrouw van de Pandava's, de schoondochter van de grote Pandu. En ik, een edele vrouw, trouw aan mijn mannen, ben bij mijn haar gegrepen, Madhusudana, voor de ogen van de vijf Pandava's, die elk zijn als Indra.'

Draupadi verborg haar gezicht achter haar zachte hand, die was als een lotusknop, en haar tranen vielen op haar borsten, die vol waren, rond en mooi gevormd, met de tekens die heil beloven. Ze veegde haar ogen af, en er kwam woede in haar stem.

'Ik heb geen mannen, ik heb geen zonen, Madhusudana, geen broers, geen vader, en ook jou niet, en geen verwanten, want jullie zitten er onbewogen bij terwijl nietige mannen me zo mishandelen. Mijn verdriet gaat niet over, om hoe Karna toen lachte. Om vier redenen moet jij me altijd beschermen, Krishna: omdat we verwant zijn, om de eerbied die je voor me hebt, omdat je mijn vriend bent, en omdat je de macht hebt.'

Krishna antwoordde haar: 'De vrouwen van de mannen op wie jij woedend bent, zullen huilen zoals jij, als ze hen gedood zien liggen, op de aarde, bedekt met de pijlen van Arjuna, overdekt met bloed, zonder leven. Huil niet. Ik zal doen wat ik kan voor de zonen van Pandu. Ik beloof het je, en het is waar: jij wordt koningin van koningen. Het hemelgewelf mag neerstorten, de Himalaya mag splijten, de aarde mag in stukken breken, de zee mag opdrogen, Draupadi: mijn woord zal niet vergeefs zijn.'

Draupadi keek van opzij naar Arjuna, de middelste van haar mannen. 'Huil niet, jij met je mooie koperkleurige ogen,' zei Arjuna tegen haar. 'Het zal zijn zoals Madhusudana zei. Het kan niet anders.'

'Ik dood Drona,' zei Dhrishtadyumna, 'en onze broer Shikhandi doodt de grootvader. Bhima doodt Duryodhana, en Arjuna doodt Karna. Met Balarama en Krishna aan onze kant zijn we in de strijd niet te verslaan, zuster, zelfs niet door Indra, de doder van Vritra: wat zijn dan de zonen van Dhritarashtra?'

Als ik in Dvaraka was geweest

Alle helden keken naar Krishna. 'Als ik in Dvaraka was geweest, koning,' zei hij midden tussen hen tegen Yudhishthira, 'dan was je dit niet overkomen. Ik was naar het spel gekomen, ook als de Kaurava's me niet hadden geroepen, ook als Dhritarashtra, de zoon van Ambika, en Duryodhana me niet hadden uitgenodigd. Ik had Bhishma en Drona erbij gehaald, en Kripa en Bahlika, en ik had het spel tegengehouden door te laten zien hoeveel kwaad eruit voortkomt. Ik had het voor je opgenomen en tegen koning Dhritarashtra gezegd: "Laat uw zonen niet dobbelen." Ik had hem het kwaad van het spel laten zien, waardoor

jij ten val bent gekomen, en waardoor lang geleden ook koning Nala, de zoon van Virasena, zijn rijk verloor. Ik had hem uitgelegd hoe het spel verwoest wat nog niet eens genoten is, en hoe wie eenmaal speelt, niet meer kan ophouden.

Vrouwen, dobbelstenen, de jacht en de drank: dat zijn de vier ondeugden die uit begeerte voortkomen, en waardoor een koning zijn koningsgeluk verliest. Wie de leerboeken kent, vindt dat er over alle vier gesproken moet worden, maar wie het spel kent, weet dat er over het dobbelen het meest te zeggen is. Op één dag is je bezit weg, en dan komt de ellende, en er blijven alleen harde woorden over. Dat en nog meer had ik de zoon van Ambika gezegd. Had hij mijn woorden aangenomen, dan was de dharma heel gebleven, en de Kuru's ook. Had hij mijn zachte woorden afgewezen, die hem goed zouden hebben gedaan als een medicijn, dan had ik hem met geweld bedwongen. En de leden van de vergadering die zich zijn vrienden noemden en zijn vijanden waren, en die dobbelaars, die had ik allemaal uiteengeslagen.

Maar ik was toen niet in het land van de Anarta's, waar Dvaraka ligt, en daardoor is dit ongeluk van het spel over jullie gekomen. Toen ik in Dvaraka terugkwam, hoorde ik van Satyaki, de held van de Vrishni's, alles over je ongeluk, precies zoals het gegaan was. Zodra ik het hoorde, ben ik gekomen, met een hart vol onrust, om je te zien. Ach, het is ons allemaal zwaar gevallen, nu we jou en je broers in deze ellende zien.'

'Waarom was je er niet, Krishna?' vroeg Yudhishthira. 'Waar was je, toen je van huis was? En wat heb je gedaan?'

'Ik was weggegaan om Saubha te vernietigen,' zei Krishna, 'de stad van Shalva. Dit is waarom. Koning Shishupala, de zoon van Damaghosha, heb ik op jouw rajasuya gedood, omdat hij in zijn woede niet kon verdragen dat de eerste eer mij werd gegeven. Shalva hoorde dat hij gedood was, en in een felle woede kwam hij naar Dvaraka, terwijl de stad leeg was, want ik was bij jou, op je offer. Hij kwam op Saubha, de stad die door de lucht gaat waarheen haar heer maar wil, en de jonge prinsen van de Vrishni's vochten tegen hem. Die wrede man doodde veel van die jonge Vrishni-helden, en hij verwoestte alle tuinen van de stad.

"Waar is hij," riep hij, "die schande van de Vrishni's, Krishna, die domme zoon van Vasudeva? Hij wil zo graag vechten: ik breek zijn trots in de strijd. Anarta's, zeg me de waarheid: ik ga naar waar hij is. Ik dood hem, die de doder is van Kamsa en Keshin, en dan pas keer ik terug. Ik keer niet terug zonder hem te doden: dat zweer ik bij de waarheid, en ik raak mijn wapen aan." "Waar is

hij? Waar is hij?" riep hij, en de heer van Saubha rende heen en weer, zo graag wilde hij met mij vechten. "Vandaag stuur ik die kwaaddoener, die laaghartige verrader, naar het huis van Yama, uit woede om de dood van Shishupala. Die kwade man heeft mijn broer gedood, koning Shishupala. Ik dood hem hier op de aarde. Mijn broer was een jongen, en een koning, en hij is niet in de voorste linie van de strijd gedood, maar toen hij niet op zijn hoede was, die held. Ik dood die Krishna."

Hij ging nog lang zo tekeer, hij schold me uit, en hij steeg met Saubha op in de lucht. Toen ik terugkwam, hoorde ik wat Shalva, de koning van Martikavata, tegen mij had gezegd. Ik werd woedend, en toen ik alles had overdacht, besloot ik hem te doden, om wat hij de Anarta's had aangedaan, om zijn hoon tegen mij en om zijn grenzeloze hoogmoed. Ik trok uit om Saubha te vernietigen, en ik zocht hem, en ik vond hem in de werveling van de oceaan. Ik blies op de Panchajanya, de schelp die uit de zee komt, ik daagde Shalva uit en stelde me op voor de strijd. Een tijd lang vocht ik daar met danava's, de asura's die Shalva dienden, en ik onderwierp ze allemaal en wierp ze neer op de aarde. Daardoor kon ik toen niet komen. Zodra ik het hoorde, van Hastinapura en van het spel dat uit wangedrag was voortgekomen, ben ik gekomen.'

. . .

HOOFDSTUK VEERTIEN van *Het dobbelspel*, boek 3 van *De Mahabharata opnieuw verteld* door Jan de Vries. Dit hoofdstuk staat op mahabharata.nl/lezen/het-dobbelspel/ook-jou-niet/, met de verhalen, de personages en de plaatsen erbij. Het volgende hoofdstuk, *De dam is gebroken*, staat op mahabharata.nl/lezen/het-dobbelspel/de-dam-is-gebroken/. Het hele boek is als PDF en EPUB te downloaden op mahabharata.nl/lezen/het-dobbelspel/. Nederlandse tekst © 2026 Jan de Vries; werkeditie, niet in de handel.